

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук,

професора Єременко Ольги Володимирівни

на дисертацію Яо Цзицзянь «Формування мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва у процесі фортепіанного навчання», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Представлена до захисту дисертаційна робота Яо Цзицзянь «Формування мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва у процесі фортепіанного навчання» здійснює вагомий внесок у розвиток галузі мистецької освіти загалом і фахового навчання магістрантів музичного мистецтва зокрема, оскільки якість фахової діяльності вчителя музичного мистецтва, викладача мистецьких дисциплін безпосередньо залежить від рівня сформованості мистецько-рефлексивних умінь педагога-музиканта. Переконлива динаміка зростання високого і середнього рівнів сформованості досліджуваного феномену, отримана внаслідок упровадження експериментальної методики, розробленої Яо Цзицзянь, дозволяє стверджувати, що одна з найважливіших проблем фахового навчання майбутніх учителів музики є розв'язаною.

На підставі детального аналізу дисертаційного дослідження Яо Цзицзянь доречно констатувати наступне.

1.Актуальність теми дослідження обумовлена стійкою тенденцією щодо систематичного вдосконалення якості мистецької освіти на європейському континенті, в Китаї, в США тощо, що потребує постійного розширення методологічної та науково-теоретичної бази, оновлення

педагогічного інструментарію, а також максимального зближення теоретичних та практичних напрацювань у галузі формування мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва.

Запропонована Яо Цзицзянь експериментальна методика у повному обсязі відповідає сьогodнішнім викликам і потребам мистецької освіти щодо підвищення якості фортепіанного навчання магістрантів музичного мистецтва, оскільки ґрунтується на методології комплексного, інтегративного та смислового підходів, які забезпечують всебічне охоплення різноманітних поглядів та ідей, що стосуються проблематики дослідження процесу формування мистецько-рефлексивних умінь, а також максимально занурюють магістрантів студентів в умови подальшої фахової діяльності. З цих позицій актуальність дослідження Яо Цзицзянь «Формування мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва у процесі фортепіанного навчання», а також адаптованість розробленої методики до сьогodнішнього навчального процесу з підготовки магістрів у музичних та музично-педагогічних ЗВО не підлягає сумніву.

2. Високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та наукова новизна сформульованих у дисертаційному дослідженні Яо Цзицзянь «Формування мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва у процесі фортепіанного навчання», та їх достовірність, забезпечується:

детально розробленою методологічною базою, що залучає сукупність комплексного, інтегративного та смислового підходів, взаємодія яких обумовлює вмотивованість магістрантів щодо формування досліджуваного феномену, спрямованість на набуття та постійне удосконалення фортепіанної підготовки майбутніх фахівців та прагнення до творчого фахового саморозвитку й самореалізації;

опорою на сукупність теоретично обґрунтованих принципів формування мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва, серед яких принципи цілісності, контекстності, взаємозв'язку та наступності.

Високий ступінь обґрунтованості авторського визначення сутності та специфічних ознак мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва обумовлено детальним аналізом та розробленням авторських уточнень базових понять дослідження, серед яких: «уміння особистості», «рефлексія особистості», «мистецька рефлексія» тощо.

Повнота наукового обґрунтування змісту мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва, а також систематизації й розподілу цих умінь до реконструктивно-аналітичної, контрольної-ситуативної та перспективно-корекційної сфер обумовлена застосуванням методології комплексного підходу, який дозволив авторів визначити досліджуваний феномен в якості єдиного динамічного комплексу наведених вище реконструктивно-аналітичної, контрольної-ситуативної та перспективно-корекційної сфер, які концентрують мистецько-рефлексивні уміння на основі взаємодії функцій цілеспрямованості, розуміння, вирішення задач і проблем, актуалізованих стрижневою функцією рефлексії.

Високий ступінь обґрунтованості висновків, сформульованих у дисертаційному дослідженні, обумовлюється точною їх відповідністю поставленим завданням, логічною послідовністю викладу науково-теоретичних позицій, чіткою систематизацією методичного забезпечення, ретельною деталізацією і структурованістю педагогічного інструментарію.

Наукова новизна результатів дослідження обумовлюється розробленням, успішним упровадженням та експериментальною перевіркою спроектованої автором методичної моделі, яка інтегрує у своєму змісті сукупність принципів, педагогічних умов, методів, засобів і прийомів формування мистецько-

рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва. *Вперше* було не тільки класифіковано зміст комплексу мистецько-рефлексивних умінь у відповідності до трьох інтегрованих сфер, визначено критерії та показники їх сформованості та спроектовано модель експериментальної методики, але й у відповідності до здійсненої класифікації систематизовано розроблений педагогічний інструментарій.

Розширено науково-теоретичні уявлення щодо сутності не тільки ключового поняття «мистецько-рефлексивні уміння магістрантів музичного мистецтва», але й розроблено авторські визначення понять «рефлексія особистості», «мистецька рефлексія», «мистецько-рефлексивна відповідальність» та ін.

Беззаперечність наукової новизни результатів дисертаційного дослідження Яо Цзицзянь підтверджується як змістовним, логічно виваженим науково-теоретичним, методологічним обґрунтуванням основних позицій дисертаційного дослідження, так і результатами експериментальної перевірки розробленої методики формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання, ефективність якої засвідчила впевнена висхідна динаміка сформованості досліджуваного феномену в експериментальних групах.

3.Значущість отриманих Яо Цзицзянь **результатів дослідження для науки і практики** проведеного полягає у науковій розробці актуальної проблеми фортепіанної підготовки, яка збагачує загальну концепцію фахового навчання магістрантів музичного мистецтва за рахунок конкретизації, класифікації та систематизації комплексу мистецько-рефлексивних умінь згідно до трьох сфер – реконструктивно-аналітичної, контрольної-ситуативної та перспективно-корекційної, а також шляхом розроблення й упровадження для кожної із наведених сфер сукупності авторських методів засобів і

прийомів їх формування.

Практичне значення результатів дисертаційної роботи Яо Цзицзянь полягає

у впровадженні в процес мистецької освіти загалом і фортепіанного навчання магістрантів музичного мистецтва зокрема методичної моделі формування мистецько-рефлексивних умінь, яка інтегрує в своєму змісті педагогічні умови, принципи, етапи, методи, засоби і прийоми формування досліджуваного феномену;

у можливості повного або часткового використання розробленого методичного забезпечення для створення методичних рекомендацій, навчальних посібників з фортепіанної педагогіки та виконавства тощо.

4. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення наукових праць на здобуття наукового ступеню «доктор філософії».

Актуальне, самостійне та повністю завершене дисертаційне дослідження має чітко окреслену, логічно побудовану структуру, містить усі необхідні складові, зокрема: анотацію українською та англійською мовами, зміст, вступ, три розділи, висновки до кожного з розділів, список використаної наукової літератури до кожного з розділів, загальні висновки та додатки. Означені складові послідовно відображають основні ідеї та наукові переконання, концептуальні положення та висновки автора. Проведений аналіз достатньої кількості наукових першоджерел свідчить про деталізоване та ґрунтовне розроблення дисертантом досліджуваної проблеми, що розглядається та вирішується у відповідності до обраної тематики. Вважаємо за доцільне конкретно проаналізувати та оцінити теоретичні та методичні положення означеного дисертаційного дослідження.

У вступі доведено актуальність теми дослідження, чітко конкретизовано апарат, представлено теоретичні та емпіричні методи, наукову новизну, а також теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи.

У 1 розділі на основі ретельного аналізу науково-теоретичної літератури було всебічно досліджено, проаналізовано, теоретично обґрунтовано та розроблено сутність, специфіку та зміст мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва, визначено компонентну структуру комплексу мистецько-рефлексивних умінь, а також критерії та показники сформованості.

У 2 розділі розкрито зміст і педагогічний потенціал фортепіанного навчання магістрантів музичного мистецтва, розроблено педагогічні умови як провідні орієнтири експериментальної моделі запропонованої методики формування мистецько-рефлексивних умінь майбутніх педагогів-музикантів. У цьому розділі детально описано проведення попереднього прелімінарно-діагностичного опитування щодо ставлення магістрантів музичного мистецтва до проблеми дослідження, а також проведення констатувального експерименту, результати якого виявили переважання низького рівня сформованості досліджуваного феномену. Діагностично-вимірювальний інструментарій, представлений автором є у цьому розділі дисертаційної роботи, характеризується пошуково-творчим підходом та оригінальністю.

У 3 розділі під час перевірки експериментальної методики формування мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва у процесі фортепіанного навчання для ретроспективно-відтворювального, проблемно-моніторингового та креативно-продуктивного етапів було змодельовано й представлено широку палітру комплексного педагогічного інструментарію, який містив методи мотивації мистецького навчання, вербальні, образно-демонстраційні, інтерактивні, евристичні методи, творчі завдання, тренінги, практикуми тощо. Методичним стрижнем педагогічного інструментарію є

продовжений психолого-педагогічний тренінг-триптих формування мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва у процесі фортепіанного навчання, який складається з трьох частин, призначених для формування трьох сфер досліджуваного феномену. Розгорнуті діагностичні вимірювання й розрахункові обчислення, порівняльному аналізу яких було присвячено останній підрозділ 3.2., продемонстрували яскраву висхідну динаміку сформованості досліджуваного феномену в експериментальних групах.

Дисертаційне дослідження Яо Цзицзянь є зразком самостійної, логічно структурованої, повністю завершеної наукової праці, результатом проведення якої стало досягнення мети й виконання поставлених у вступі завдань щодо формування мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва у процесі фортепіанного навчання.

Зміст й оформлення дисертації відповідають актуальним вимогам щодо написання наукових праць. Графічне оформлення та стиль викладення тексту є коректними і доступними для сприйняття.

5. Повнота викладу результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях представлена в 4 наукових публікаціях, з яких 2 статті опубліковано у наукових фахових виданнях України з педагогіки, 1 стаття у науковому міжнародному виданні з педагогіки, 1 стаття в збірці матеріалів міжнародної науково-практичної конференції.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Відзначаючи науково-теоретичну і методично-практичну цінність дисертаційного дослідження Яо Цзицзянь, доречно зазначити про ряд зауважень та побажань.

1. У підрозділі 1.1. доцільно було б більш деталізовано представити трансформацію проблематики мистецької рефлексії у філософсько-історичному аспекті.

2. У підрозділі 1.2. під час визначення і критеріального аналізу ретроспективно-аналітичної, контрольної-ситуативної та перспективно-корекційної сфер доречно було б відобразити у визначеннях критеріїв і показників мотиваційні аспекти формування досліджуваного феномену.

3. У розробленій методичній моделі разом із етапами, компонентними складовими, педагогічними умовами, методологічними підходами, принципами формування мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва відображено також функції цілеутворення, розуміння, вирішення задач і проблем, пов'язаних між собою стрижневою функцією рефлексії (підрозділ 2.1.). На нашу думку, доцільно було б конкретизувати й відобразити цей функціональний зв'язок під час розроблення педагогічного інструментарію.

4. Однією з педагогічних умов формування вокально-технічних умінь майбутніх учителів музики визначено «Педагогічне забезпечення мистецько-рефлексивної спрямованості процесу фортепіанного навчання, націленого на актуалізацію в магістрантів музичного мистецтва особистісних смислів щодо відпрацювання мистецько-рефлексивних умінь під час перманентного збагачення особистісного мистецько-рефлексивного досвіду». Оскільки в цій педагогічній умові мова йде про педагогічне стимулювання особистісно-смислового підґрунтя формування досліджуваного феномену, то доречно, на нашу думку, підійти до розкриття цієї педагогічної умови з позицій не тільки смислового, але й особистісно-орієнтованого підходу.

5. В текстовому матеріалі дисертаційної роботи досить часто використовується, розкривається й характеризується поняття «мистецько-

рефлексивний досвід», зокрема, у визначенні III педагогічної умови, у матеріалах щодо педагогічного інструментарію, в умовах до проведення тренінгу тощо. На нашу думку, доречно було б сформулювати авторське уточнення визначення цього поняття й додати його до наукової новизни дисертаційної роботи.

Слід зауважити водночас, що висловлені зауваження й побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Подана дисертація характеризується детально розробленим науково-теоретичним та методологічним підґрунтям, чіткою логікою викладення матеріалу, а також оригінальністю авторського педагогічного інструментарію.

Висновок. Дисертаційна робота Яо Цзицзянь є своєчасною, змістовною, самостійною та завершеною. Вона, характеризуючись єдністю науково-теоретичних авторських розробок і практичного педагогічного інструментарію, є вельми придатною і зручною для екстраполяції. Отримані шляхом математично-статистичних обрахунків результати педагогічних вимірювань уможливили констатацію успішної реалізації дослідних цілей щодо формування в магістрантів музичного мистецтва мистецько-рефлексивних умінь у процесі фортепіанного навчання.

Враховуючи актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення розробленої авторської методики, а також вірогідність, коректність, науково-теоретичну обґрунтованість отриманих результатів дисертаційного дослідження, глибину і значущість висновків, доцільно констатувати, що дисертаційна робота Яо Цзицзянь «Формування мистецько-рефлексивних умінь магістрантів музичного мистецтва у процесі фортепіанного навчання» заслуговує на присудження наукового ступеня «Доктор філософії» за напрямом 01 – «Освіта», за спеціальністю 014 – «Середня освіта» (Музичне мистецтво), оскільки відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів

вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, і може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Офіційний опонент:

**доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри хореографії
та музичного мистецтва
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка**

Ольга ЄРЕМЕНКО

